

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep

VÅR REFERANSE
19/9458

DERES REFERANSE

DATO
22.03.2021

Ansattes rett til representasjon i finansforetaks styrende organer - forskriftsbestemmelser

1. Innledning

Finanstilsynet har i brev fra Finansdepartementet av 2. september 2019 fått i oppdrag å vurdere eventuelle endringer i forskrift 23. desember 1977 nr. 9386 om de ansattes rett til representasjon i sparebankenes og forretningsbankenes styrende organer ("bankforskriften"). Bakgrunnen for oppdraget er en henvendelse til departementet fra Finans Norge.¹ I februar 2020 oversendte departementet en lignende henvendelse fra Finansforbundet.²

Bankforskriften inneholder detaljerte regler om valg av ansatterepresentanter til styrende organer i sparebanker og forretningsbanker. Forskriften er fastsatt med hjemmel i tidligere forretningsbanklov og sparebanklov, men gjelder inntil videre, jf. overgangsbestemmelsen i finansforetaksloven § 23-2 andre ledd.

Finanstilsynet foreslår at bankforskriften oppheves, og at forskrift av 24. august 2017 nr. 1277 om de ansattes rett til representasjon i aksjeselskapers og allmennaksjeselskapers styre og bedriftsforsamling mv. (representasjonsforskriften)³ får anvendelse for finansforetak. Finanstilsynet mener dette bør gjøres ved å innta en henvisning til representasjonsforskriften i finansforetaksforskriften.

Det bemerkes at bankforskriften hører inn under Arbeids- og sosialdepartementet.

2. Ansatterepresentasjon etter finansforetaksloven

2.1. Innledning

Lov om finansforetak og finanskonsern (finansforetaksloven) 10. april 2015 nr. 17 trådte i kraft 1. januar 2016. De styrende organer i finansforetak er generalforsamlingen og styret, samt foretaksforsamling dersom dette er opprettet. Det finnes regler om ansatterepresentasjon i finansforetaksloven kapittel 8 og finansforetaksforskriften kapittel 8.

¹ Brev av 6. desember 2018.

² Brev av 23. januar 2020.

³ Forskriften er fastsatt med hjemmel i allmennaksjeloven §§ 6-4, 6-5, 6-35 og 6-37, samt aksjeloven §§ 6-4, 6-5 og 6-35.

Bestemmelsene i kapittel 8 er utformet som fellesregler for finansforetak, men i reglene om generalforsamlingen skilles det til dels etter finansforetakets foretaksform. Reglene om styrende organer (med unntak for generalforsamlingen) er i hovedsak utformet med utgangspunkt i de tilsvarende reglene i aksjelovgivningen, jf. NOU 2011:8 Bind B, punkt 11.3 s. 752-753. I det følgende redegjøres det nærmere for finansforetakslovens regler om ansatterepresentasjon for hvert av de styrende organene.

2.2. Generalforsamlingen

Finansforetaksloven § 8-2 regulerer sammensetningen av generalforsamlingen i finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap. Dette omfatter sparebanker, gjensidige forsikringsforetak og pensjonskasser, samt kredittforetak og finansieringsforetak som er organisert som samvirkeforetak. I samvirkeforetak er imidlertid årsmøtet øverste myndighet, jf. finansforetaksloven § 8-1 første ledd tredje punktum. Pensjonskasser er ikke lovpålagt å ha generalforsamling, jf. finansforetaksloven § 8-1 første ledd fjerde punktum.

Etter § 8-2 første ledd skal medlemmene til generalforsamlingen sammensettes og velges etter nærmere bestemmelser i vedtektene. Minst tre firedeler av medlemmene skal være personer som ikke er ansatt i foretaket. Det skal legges vekt på at de valgte medlemmene representerer foretakets kundestruktur og andre interessegrupper samt samfunnsfunksjon. Det kan vedtektsfestes regler om at valg av ansatte som medlem av generalforsamlingen foretas av og blant de ansatte i finansforetaket, jf. finansforetaksloven § 8-2 andre ledd.

For sparebanker er det i finansforetaksforskriften § 8-1 inntatt særskilte regler om generalforsamlingens sammensetning. Etter tredje ledd skal en firedel av medlemmene og varamedlemmene til generalforsamlingen velges av og blant de ansatte i banken. Er antall medlemmer av generalforsamlingen ikke delelig med fire, skal minst en firedel av medlemmene og av varamedlemmene velges av de ansatte. Dette må dog ikke føre til at mer enn en firedel av de ansatte i banken blir medlemmer av generalforsamlingen.

Etter finansforetaksforskriften § 8-1 første ledd skal også innskytere være representert i generalforsamlingen. Andelen beror på om det er utstedt eierandelskapital eller ikke.

2.3. Styret

I finansforetaksloven § 8-4 tredje og fjerde ledd er det gitt regler for ansattes valg av representanter til styret i finansforetak:

- I foretak med minst 15 ansatte kan et flertall av de ansatte kreve at ett styremedlem og én observatør med varamedlemmer velges av og blant de ansatte, jf. tredje ledd.
- I foretak med flere enn 50 ansatte som ikke har foretaksforsamling, kan et flertall av de ansatte kreve at inntil en tredel og minst to av styrets medlemmer med varamedlemmer velges av og blant de ansatte, jf. fjerde ledd første punktum.
- Tilhører foretaket et konsern eller gruppe av foretak knyttet sammen gjennom eierinteresser eller felles ledelse, kan ansatte i konsernet regnes som ansatt i foretaket, jf. tredje ledd andre punktum.

§ 8-4 fjerde ledd gjelder ikke datterforetak i finanskonsern dersom de ansatte er representert i morselskapets styre, jf. § 8-5 første ledd.

I finansforetak som er datterforetak i finanskonsern, kan inntil tre firedeler av styrets medlemmer være ansatt i foretak i konsernet eller medlem av styre i annet foretak i konsernet, jf. § 8-5 andre ledd.

2.4. Foretaksforsamlingen

I finansforetak med flere enn 200 ansatte kan det avtales mellom foretaket og et flertall av de ansatte (eller fagforeninger som omfatter minst to tredeler av de ansatte) at foretaket skal ha foretaksforsamling etter nærmere regler fastsatt i vedtektene, jf. finansforetaksloven § 8-15 første ledd.

En tredel av medlemmene med varamedlemmer til foretaksforsamlingen velges av og blant de ansatte, mens to tredeler med varamedlemmer velges av generalforsamlingen, jf. finansforetaksloven § 8-15 andre og tredje ledd.

Tilhører et foretak et konsern eller en annen gruppe foretak som er knyttet sammen gjennom eierinteresser eller felles ledelse, kan de ansatte i konsernet regnes som ansatt i foretaket ved anvendelse av finansforetaksloven § 8-15, jf. finansforetaksloven § 8-15 sjette ledd første punktum.⁴ Morselskapet og foretak i konsern kan videre ha identisk foretaksforsamling, jf. finansforetaksloven § 8-15 sjette ledd andre punktum.

Dersom foretaket har foretaksforsamling, skal denne forsamlingen velge styret, jf. finansforetaksloven § 8-15 fjerde og femte ledd, jf. allmennaksjeloven § 6-37 første ledd. Inntil en tredel, likevel minst to av styrets medlemmer med varamedlemmer, skal velges blant selskapets ansatte dersom en tredel av foretaksforsamlingens medlemmer krever det.

Det kan fastsettes i vedtektene at finansforetaket skal ha foretaksforsamling selv om vilkårene i første ledd ikke er oppfylt, jf. finansforetaksloven § 8-15 sjette ledd andre punktum, jf. allmennaksjeloven § 6-40.

3. Nærmere om forskriftsreguleringen av ansatterepresentasjon

Finansforetaksloven og -forskriften inneholder ikke regler om fremgangsmåten ved valg av ansatterepresentanter til de styrende organer, men for banker gjelder bankforskriften inntil videre.

For allmenn- og aksjeselskaper er det fastsatt utfyllende regler om valgprosessen i representasjonsforskriften. Forskriftens virkeområde er imidlertid avgrenset, ved at den blant annet ikke kommer til anvendelse på foretak som driver bank- og finansieringsvirksomhet eller forsikringsvirksomhet, jf. § 2.

Da representasjonsforskriften ble sendt på høring av Arbeids- og sosialdepartementet i 2017, ga departementet uttrykk for at det er behov for en nærmere forskriftsregulering av gjennomføring av valg for ansattes representanter i finansforetak, med tilpasninger til finansforetakslovens nye

⁴ I allmennaksjeloven § 6-35 femte og sjette ledd om valg av ansattrepresentanter til bedriftsforsamlingen presiseres det at det i konsernforhold kan avtales (evt. søkes om) "at de ansatte i konsernet eller gruppen ved anvendelse av første ledd skal regnes som ansatt i selskapet, og at valg etter fjerde ledd skal foretas av og blant de ansatte i konsernet eller gruppen". Tilsvarende presisering fremgår ikke av finansforetaksloven § 8-15 sjette ledd. Finanstilsynet forstår likevel denne bestemmelsen slik at antall ansatte i hele konsernet kan legges sammen slik at antallet ansatte samlet tilfredsstillende vilkåret om 200 ansatte, og at valget skal skje av og blant de ansatte i hele konsernet.

bestemmelser om ansattes rett til representasjon (se høringsnotatet⁵ punkt 6). Etter departementets syn burde det materielle innholdet i reglene i størst mulig grad tilsvare det som gjelder for aksje- og allmennaksjeselskaper. Det ble skissert to aktuelle tilnærminger til forskriftsregulering:

1. Fastsette en egen forskrift om ansattes rett til representasjon i finansforetak, etter mal fra representasjonsforskriften for aksje- og allmennaksjeselskaper; eller
2. Gi deler av representasjonsforskriften for aksje- og allmennaksjeselskaper direkte anvendelse på finansforetak, med noen særtilpasninger for finansforetakene.

Finans Norge uttrykte i sitt høringssvar at det var behov for en oppdatering av reglene om gjennomføring av valg mv. for finansforetak, og at det burde utarbeides en egen forskrift etter mal fra representasjonsforskriften, med nødvendige særtilpasninger. Finansforbundet innga ikke høringssvar.

Som nevnt innledningsvis har både Finans Norge og Finansforbundet i ettertid henvendt seg til Finansdepartementet og påpekt at bankforskriften på flere punkter er utdatert og i strid med finansforetaksloven. Begge gir konkrete eksempler på dette:

- Bankforskriften reflekterer ikke moderne krav til kjønnsrepresentativitet;
- Bankforskriften legger opp til indirekte valg av ansatterepresentanter til styret, mens finansforetaksloven forutsetter direkte valg;
- Bankforskriften reflekterer ikke at finansforetaksloven ikke stiller krav om representantskap.

4. Finanstilsynets vurdering av behovet for oppdatering

Finanstilsynet deler Arbeids- og sosialdepartementets, Finans Norges og Finansforbundets syn på at det er behov for en oppdatering av forskriftsreguleringen når det gjelder ansatterepresentasjon i styrende organer i finansforetak.

Bankforskriften har separate kapitler for valg av ansatterepresentanter til styrende organer i sparebanker (kapittel II) og forretningsbanker (kapittel III). Kapittel II inneholder ikke regler for valg av ansatterepresentanter til foretaksforsamlingen i sparebanker (sparebankloven hadde ikke regler om dette organet). Bestemmelsen om valg av ansattes styremedlemmer (§ 16) er videre utdatert, da det forutsettes at det er generalforsamlingen som skal foreta valget (dvs. indirekte valg), hvilket er i motstrid med finansforetaksloven.

Bankforskriften reflekterer ikke bortfall av representantskap som foretaksorgan. Etter forretningsbankloven § 11 var forretningsbanker pålagt å ha representantskap. Dette organet skulle blant annet fastsette retningslinjer for bankens virksomhet, fastsette godtgjørelse til daglig leder og tillitsvalgte, velge og om nødvendig avsette revisor, treffe vedtak om opprettelse og nedleggelse av filial/avdelingskontor og fastsette om og i tilfelle hvor stort utbytte som skulle deles ut til aksjonærene. Forretningsbankene var samtidig underlagt reglene i aksjelovgivningen, herunder også reglene om bedriftsforsamling (allmennaksjeloven §§ 6-35 til 6-40). Med finansforetaksloven er det ikke lenger et lovpålagt krav å ha representantskap.

⁵ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-om-endringer-i-representasjonsregelverket/id2544451/>

Etter finansforetaksloven § 8-4 kan et flertall av de ansatte i foretak med minst 15 ansatte kreve at ett styremedlem og én observatør med varamedlemmer velges av og blant de ansatte. Valg av observatører til styret er ikke nevnt i bankforskriften. Bankforskriften reflekterer heller ikke at ansattes representasjonsrett i styret utvides i foretak med flere enn 50 ansatte og som ikke har opprettet foretaksforsamling, jf. finansforetaksloven § 8-4 fjerde ledd.

Finans Norge og Finansforbundet har påpekt at allmennaksjelovens krav til kjønnsrepresentativitet heller ikke reflekteres i bankforskriften § 9. Finanstilsynet bemerker at bankforskriften § 9 gjelder valg til *generalforsamlingen* i sparebanker, og at finansforetaksloven eller -forskriften ikke oppstiller krav om kjønnsrepresentativitet i generalforsamlingen⁶. Finanstilsynet ser for øvrig at bankforskriftens bestemmelser om valg av ansatterepresentanter til *styret* ikke reflekterer kravet til kjønnsrepresentativitet i allmennaksjeloven § 6-11a.

Det bemerkes også at begrepsbruken i bankforskriften kan virke forvirrende, da denne benytter begrepet "forstanderskap" på det som i finansforetaksloven og -forskriften heter "generalforsamling". Videre gjelder bankforskriften kun for banker, slik at andre finansforetak ikke er omfattet av forskriftsregler om fremgangsmåten ved valg av ansatterepresentanter.

Bankforskriften har følgelig flere mangler, og dens innhold er på flere punkter utdatert.

5. Finanstilsynets forslag til gjennomføring

5.1. Vurdering av lovteknisk løsning

En oppdatering av valgreglene for finansforetak kan lovteknisk gjennomføres på ulike måter. Finanstilsynet har bedt om innspill fra Finans Norge og Finansforbundet når det gjelder lovteknisk løsning.

Finans Norge og Finansforbundet mener at det bør fastsettes en egen forskrift om ansattes rett til representasjon i styrende organer i finansforetak. Dette begrunnes med at reglene om ansatterepresentasjon i finansforetaksloven på enkelte områder avviker fra aksjelovgivningen. Finans Norge har også fremhevet hensynet til tilgjengelighet – de mener det blir lettere å finne frem for de som skal praktisere regelverket dersom reglene er fastsatt i en egen forskrift. Det påpekes at regelverket i stor grad anvendes av ikke-jurister (ledere, HR, ansatte og tillitsvalgte), slik at hensynet til klarhet gjør seg særlig gjeldende. Videre bemerker Finans Norge at det gir bedre sammenheng med finansforetakslovens og -forskriftens egne bestemmelser om rett til representasjon av ansatte i styrende organer å utarbeide en egen forskrift.

Både Finans Norge og Finansforbundet mener at en ny, oppdatert utgave av bankforskriften innholdsmessig bør ligge tett opp til reglene i representasjonsforskriften.

Etter Finanstilsynets oppfatning bør bankforskriften oppheves, og deler av representasjonsforskriften gis tilsvarende anvendelse for finansforetak. Finanstilsynet mener en slik løsning harmonerer godt med oppbygningen av regelverket for finansforetak. Reglene i aksjelovgivningen (aksjeloven og allmennaksjeloven) kommer etter gjeldende rett til anvendelse for finansforetak i aksjeselskaps form, unntatt når reglene der er i strid med det som følger av finanslovgivningen, eller annet er særskilt fastsatt, jf. finansforetaksloven § 7-4. I tillegg er flere

⁶ Hvorvidt et slikt krav bør innføres i gjeldende rett, drøftes nedenfor i punkt 6.4.

regler i aksjelovgivningen gjort tilsvarende gjeldende for foretak som ikke er organisert i aksjeselskaps form. Videre mener Finanstilsynet at denne løsningen vil gjøre det enklere å finne frem til reglene om gjennomføring av valget enn det som er tilfelle etter dagens regulering.

Den ovennevnte løsningen bør gjennomføres ved å innta bestemmelser i finansforetaksforskriften som gir aktuelle deler av representasjonsforskriften tilsvarende anvendelse for gjennomføringen av valg av ansatterepresentanter til finansforetaks styrende organer. Det foreslås separate bestemmelser for valg til henholdsvis generalforsamlingen, styret og foretaksforsamlingen, samt for foretaksforsamlingens valg av ansatterepresentanter til styret.

Kapittel I, VII og VIII i representasjonsforskriften er foreslått å gjelde for valg til alle styrende organer i finansforetak. Videre er følgende kapitler foreslått å gjelde for valg til henholdsvis styret, generalforsamlingen og foretaksforsamlingen i finansforetak:

- Representasjonsforskriften kapittel III og IV skal gjelde for valg av ansatterepresentanter til styret.
- Kapittel III og IV skal gjelde tilsvarende for valg til generalforsamlingen i finansforetak som ikke er aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, jf. omtale nedenfor i punkt 6.3.
- Kapittel V skal gjelde for valg av ansatterepresentanter til foretaksforsamlingen.
- Kapittel VI skal gjelde for foretaksforsamlingens valg av ansattes representanter til styret.

Finanstilsynet foreslår i tillegg visse særregler for finansforetak, samt at enkelte bestemmelser i de ovennevnte kapitlene ikke gis tilsvarende anvendelse. Dette omtales nærmere i punkt 5.2.

Forslaget innebærer at den næringsmessige avgrensningen i representasjonsforskriften § 2 første ledd må fjernes.

Finanstilsynet foreslår at reguleringen av ansatterepresentasjon i finansforetaksforskriften gjøres generell for alle finansforetak, også de som er organisert som aksjeselskap og allmennaksjeselskap. Dette for å få en samlet fremstilling av hvilke regler i representasjonsforskriften som skal gjelde for finansforetak.

Finansforetaksforskriften § 8-2 tredje ledd gjelder for valg av "medlemmer og varamedlemmer" til generalforsamlingen. Bestemmelsen fastsetter hvem som skal fastsette tid og sted for valget, samt når informasjon om valget skal sendes ut og hva den skal inneholde. Disse forholdene vil for valg av ansatterepresentanter reguleres av representasjonsforskriften §§ 8 og 11. Finanstilsynet foreslår derfor å unnta finansforetaksforskriften § 8-2 tredje ledd for valg av medlemmer og varamedlemmer til generalforsamlingen som foretas av og blant de ansatte.

5.2. Særregler for finansforetak

Finanstilsynet foreslår enkelte særregler for finansforetak i finansforetaksforskriften.

Finansforetak skal ha uavhengige kontrollfunksjoner med ansvar for internrevisjon, risikostyring og etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov eller forskrift, jf. finansforetaksloven § 13-5 andre ledd. Et forsikringsforetak skal i tillegg ha uavhengige kontrollfunksjoner med ansvar for aktuarfaglige oppgaver. Kontrollfunksjonene kan i visse tilfeller rapportere direkte til styret. For å ivareta hensynet til uavhengighet, foreslår Finanstilsynet at ansatte i kontrollfunksjoner ikke kan være valgbare til styret, generalforsamlingen eller foretaksforsamlingen i finansforetak. En slik

begrensning foreslås å gjelde i tillegg til begrensningene på valgbarhet som følger av representasjonsforskriften.

Finanstilsynet foreslår å videreføre bankforskriften § 12 femte ledd andre punktum. Det følger av denne bestemmelsen at dersom et medlem eller et varamedlem av generalforsamlingen blir valgt til medlem eller varamedlem i styret, opphører vervet i forstanderskapet. En slik begrensning er hensiktsmessig for å unngå at ansatte innehar flere verv i de styrende organer i et finansforetak. Finanstilsynet foreslår at bestemmelsen tas inn i et nytt ledd i finansforetaksforskriften § 8-2.⁷

Finanstilsynet mener at følgende deler av representasjonsforskriften ikke passer for finansforetak, og dermed unntas fra de reglene som skal få tilsvarende anvendelse:

- Representasjonsforskriften kapittel II (§§ 3-6) inneholder regler om rett til ansatterepresentasjon i styret, og opprettelse av bedriftsforsamling. Finansforetaksloven har andre krav enn aksje- og allmennaksjeloven til antall ansatte for at retten til ansatterepresentasjon skal gjelde, og det er ikke obligatorisk å opprette bedriftsforsamling i finansforetak.
- Det fremgår av representasjonsforskriften § 20 første ledd at valg av ansattevalgte styremedlemmer skal finne sted annethvert år. Tilsvarende regulering for valg av ansatterepresentanter til foretaksforsamlingen følger av representasjonsforskriften § 38 første ledd. Hverken i finansforetaksloven eller finansforetaksforskriften er det presisert hvor ofte valg av ansatterepresentanter til styrende organer skal finne sted. Finanstilsynet legger til grunn at det med innføringen av finansforetaksloven var ønskelig å gjøre bestemmelsene mer fleksible, ved å la det være opp til foretaket selv å avgjøre hvor ofte de ønsker å avholde valg. For valg til generalforsamlingen følger dette eksplisitt av Finansdepartementets merknader til finansforetaksforskriften § 8-2. Finanstilsynet mener dermed at det ikke er ønskelig å innsnevre denne fleksibiliteten, slik at representasjonsforskriften §§ 20 første ledd og § 38 første ledd unntas fra de bestemmelsene som skal gjelde tilsvarende for finansforetak.
- Representasjonsforskriften § 41 gjelder adgang til å inngå avtale om å ikke opprette eller avvikle bedriftsforsamling. I aksjeselskaper er det obligatorisk å opprette bedriftsforsamling i selskaper med over 200 ansatte, mens i finansforetak er dette valgfritt. Bestemmelsen passer dermed ikke for finansforetak.
- Representasjonsforskriften § 43 gjelder gjennomgående (identisk) styrerepresentasjon, dvs. at det velges samme ansattevalgte styremedlemmer i morselskapet som i alle datterselskaper, eventuelt kun noen av datterselskapene. Finanstilsynet påpeker at dette har en side til egnethet, og at bestemmelsen ikke passer for finansforetak.
- Representasjonsforskriften §§ 53 og 54 gjelder ikrafttredelse og overgangsregler som ikke kan gjelde tilsvarende.

⁷ Det fremgår også av § 12 femte ledd at dersom et medlem valgt av de ansatte slutter i banken, opphører vervet. Etter overgang til representasjonsforskriften vil dette reguleres av representasjonsforskriften § 20 fjerde ledd.

I tillegg til ovennevnte kan følgende bestemmelse ikke få anvendelse for valg av ansattes representanter til generalforsamlingen i sparebanker:

- Det fremgår av representasjonsforskriften § 18 at det skal velges så mange varamedlemmer som det skal velges styremedlemmer og observatører, med tillegg av to. Etter finansforetaksforskriften § 8-1 skal en firedel av medlemmene og varamedlemmene til generalforsamlingen i sparebanker velges av og blant de ansatte i banken. Representasjonsforskriften § 18 kan dermed ikke gjelde tilsvarende for sparebanker. Bestemmelsen kan imidlertid gjelde for valg av ansatterepresentanter til generalforsamlingen i gjensidige forsikringsforetak.

Reglene i representasjonsforskriften vil for øvrig gjelde "så langt de passer" for finansforetak.

5.3. Hjemmelsgrunnlag

For valg til generalforsamlingen, følger det av finansforetaksloven § 8-2 tredje ledd at "[d]epartementet kan i forskrift gi nærmere regler om valg av medlemmer og varamedlemmer til generalforsamlingen, herunder om stemmerett, valgbarhet, funksjonstid og bortfall av verv, valg måte og tvister om valget. [...]"

Finansforetaksloven § 8-4, som inneholder regler om valg til styret, har i sjette ledd en bestemmelse som fastslår at departementet i forskrift eller ved enkeltvedtak kan gjøre unntak fra minstekravet til antall styremedlemmer. Bestemmelsen suppleres av finansforetaksloven § 1-7 første ledd, som fastslår at departementet kan gi forskrift om gjennomføring, utfylling og avgrensning av finansforetaksloven, og om nærmere krav til finansforetak ut fra hensynet til å fremme finansiell stabilitet. Uttalelser i forarbeidene tyder på at bestemmelsen er ment å gi departementet en generell forskriftshjemmel, se Prp. 125 (2013-2014) s. 27-28 og 158.

Videre følger det av finansforetaksloven § 8-15 femte ledd at allmennaksjeloven § 6-35 syvende ledd andre og tredje punktum gjelder tilsvarende. Etter denne bestemmelsen kan departementet gi forskrifter om valget, herunder om stemmerett, valgbarhet og beregning av antallet ansatte og bruk av gjennomsnittstall.

6. Konsekvenser av overgang fra bankforskriften til representasjonsforskriften

6.1. Innledning

Henvisningen til representasjonsforskriften i finansforetaksforskriften vil medføre at finansforetak som per i dag ikke er omfattet av forskriftsregler om valg av ansatterepresentanter, blir underlagt slike regler.

Nedenfor følger en oppsummering av de vesentligste endringer overgangen fra bankforskriften til representasjonsforskriften vil medføre for banker.

6.2. Konsekvenser for valg til styret

Det fremgår av bankforskriften § 16 at det er generalforsamlingen som skal foreta valget (dvs. indirekte valg). Valg av styremedlemmer i forretningsbanker er regulert i bankforskriften § 31. Det følger av denne bestemmelsen at representantskapet skal velge styremedlemmene. Det er ikke lenger krav om å ha representantskap i forretningsbanker, og det følger av finansforetaksloven at

valget av ansatterepresentanter til styret skal foregå direkte av og blant de ansatte (med mindre det er opprettet foretaksforsamling). De nevnte bestemmelsene er dermed utdaterte.

Overgang til reglene i representasjonsforskriften vil medføre at det fastsettes regler for valget av styremedlemmer som er i tråd med finansforetaksloven. Med overgang til representasjonsforskriften vil en videre få regler om fremgangsmåten ved valg av styremedlemmer i de tilfeller det er opprettet foretaksforsamling.

6.3. Konsekvenser for valg til generalforsamlingen

I aksjeselskaper har ikke ansatte representasjonsrett i generalforsamlingen, og representasjonsforskriften har derfor ikke regler om dette.

Reglene i representasjonsforskriften om fremgangsmåten ved valg av ansatterepresentanter til *styret* har store likheter med bankforskriftens regler om valg av ansatte til generalforsamlingen.

Finanstilsynet foreslår dermed at nevnte regler i representasjonsforskriften om valg til styret skal gjelde tilsvarende for valg av ansatterepresentanter til generalforsamlingen i finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.

Forslaget vil medføre enkelte ikke-vesentlige endringer for sparebanker. Et eksempel er reglene om hvem som skal opprette valgstyre. Etter representasjonsforskriften § 10 skal valgstyret "opprettes av selskapet sammen med de ansattes tillitsvalgte". Bankforskriften har mer detaljerte og kompliserte regler, og reglene i representasjonsforskriften vil innebære en forenkling sammenlignet med bankforskriften.

Videre senkes terskelen for at de ansatte kan kreve at valget skal foregå som forholdstallsvalg, og antall personer som må undertegne forslag til liste ved forholdstallsvalg reduseres (fra ti til seks). Fristen for å kunngjøre om valget skal foregå som flertallsvalg eller forholdstallsvalg forkortes, fra fem til fire uker før valget.

Etter bankforskriften § 8 kan et "enstemmig valgstyre" fastsette kortere frister dersom dette synes hensiktsmessig. Etter representasjonsforskriften kan valgstyret fastsette kortere frister for gjennomføring av valget dersom et flertall av de ansatte eller lokale fagforeninger som representerer et flertall av de ansatte og selskapet er enige om dette, jf. representasjonsforskriften § 11. Det innføres også enkelte minimumsfrister som valgstyret må følge.

Videre innebærer overgangen endringer i bestemmelsene om valgbarhet. Det følger av bankforskriften § 7, jf. sparebankloven § 8 syvende ledd, at personer hvis bo er under konkursbehandling, akkordforhandling eller privat administrasjon, ikke er valgbare. Etter representasjonsforskriften § 9 må personen som velges ikke være i konkursskarantene etter konkursloven §§ 142 og 143. Dette er en snevrere begrensning enn det som følger av bankforskriften.

Det presiseres at omtalen over ikke er uttømmende.

6.4. Nærmere omtale av enkelte tema

Valg av observatører

Bestemmelsene i representasjonsforskriften om valg av ansatterepresentanter til styret og bedriftsforsamlingen inneholder også regler om valg av observatører.

Finansforetaksloven §§ 8-2 og 8-15 oppstiller ikke krav om valg av observatører til generalforsamlingen eller foretaksforsamlingen. For å klargjøre dette har Finanstilsynet i forslaget til forskriftsbestemmelser valgt en formulering hvor det fremgår at representasjonsforskriften skal gjelde for valg av "medlemmer og varamedlemmer" til generalforsamlingen og foretaksforsamlingen.

Kjønnsrepresentasjon

Reglene om valg av ansatterepresentanter til styret i representasjonsforskriften reflekterer allmennaksjelovens krav til kjønnsrepresentasjon i styret (se for eksempel §§ 13 fjerde ledd, 14 tredje ledd, 15 femte ledd, 16 fjerde ledd, 17 fjerde ledd, 18 fjerde ledd og 40 niende ledd).⁸ For finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap er et slikt krav gjort gjeldende for valg til styret gjennom henvisningen til allmennaksjeloven § 6-11a i finansforetaksloven § 8-4 femte ledd.

Finansforetaksloven stiller ikke krav om kjønnsrepresentasjon i generalforsamlingen.

Finanstilsynet kan ikke se noen grunn til at det skal gjelde et krav om kjønnsfordeling for valg av ansatterepresentanter til styret, men ikke til generalforsamlingen. Sammensetningen av foretakets styrende organer bør være tilstrekkelig mangfoldig blant annet med hensyn til kjønn. En jevn kjønnsfordeling er videre viktig for å sikre en passende gjenspeiling av befolkningen.

Finanstilsynet foreslår dermed å innføre et slikt krav også for valg av ansatterepresentanter til generalforsamlingen i foretak som ikke er organisert i aksjeselskaps form. Kravet foreslås inntatt gjennom en henvisning til allmennaksjeloven § 6-11a i et nytt tredje ledd i finansforetaksloven § 8-2. Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

Stemmerett og valgbarhet

Etter representasjonsforskriften er ikke daglig leder som er styremedlem på aksjonærenes vegne, og ansatte som eier mer enn 10 prosent av aksjekapitalen, valgbare eller har stemmerett, se §§ 8, 9, 26 og 27. I finansforetak kan ikke daglig leder være medlem av styret, jf. finansforetaksloven § 8-4 første ledd andre punktum, og begrensningen i representasjonsforskriften passer dermed ikke for finansforetak.

Begrensningen om at ansatte som eier mer enn 10 prosent av aksjene ikke er valgbare i de nevnte bestemmelsene i representasjonsforskriften er lite aktuell i finansforetak, men det kan ikke utelukkes at dette forekommer. Finanstilsynet mener at en eierpost på 10 prosent vil gi vedkommende såpass stor grad av innflytelse i foretaket at vedkommende ikke i tillegg bør kunne være ansattevalgt medlem av generalforsamlingen, styret eller foretaksforsamlingen.

Felles representasjonsordning

Når et foretak med flere enn 50 ansatte og som ikke har foretaksforsamling tilhører et konsern eller gruppe av foretak knyttet sammen gjennom eierinteresser eller felles ledelse, kan ansatte i konsernet

⁸ Finanstilsynet bemerker at de andre selskapsformene enn allmennaksjeselskaper som nevnes i representasjonsforskriftens bestemmelser om kjønnsrepresentasjon ikke er aktuelle for finansforetak.

regnes som ansatt i foretaket, jf. finansforetaksloven § 8-4 fjerde ledd. Bestemmelsen gjelder ikke datterforetak i finanskonsern dersom de ansatte er representert i morselskapets styre, jf. finansforetaksloven § 8-5 første ledd andre punktum. Det er også en bestemmelse om felles representasjon i finansforetaksloven § 8-15 sjette ledd, som regulerer valg av representanter til foretaksforsamlingen.

Finansforetaksloven inneholder ikke regler om hvordan en beslutning om felles representasjon skal fattes. Representasjonsforskriften har regler om dette i § 42. Finanstilsynet mener bestemmelsen kan få tilsvarende anvendelse for finansforetak, men bestemmelsen vil kun gjelde i tilfeller der det etter finansforetaksloven er adgang til å ha felles representasjonsordning.

Myndighet til å behandle søknad om unntak og klager

Etter bankforskriften er Arbeids- og sosialdepartementet gitt myndighet til å behandle unntakssøknader og valgklager, jf. §§ 32 og 33. Etter representasjonsforskriften er Tvisteløsningsnemnda etter arbeidsmiljøloven gitt denne myndigheten, jf. §§ 46 og 52.

Finanstilsynet kan ikke se at det er spesielle forhold ved ansatterepresentasjon i finansforetak, og mener følgelig det er hensiktsmessig at Tvisteløsningsnemnda også avgjør saker knyttet til ansatterepresentasjon i finansforetak. En eventuell overføring av myndighet må imidlertid avklares med de involverte parter.

Tidsbegrenset unntak og terskel for å få innvilget unntak av nemnda

Adgangen til å få innvilget søknad om unntak er snevrere etter representasjonsforskriften enn etter bankforskriften. Etter representasjonsforskriften § 46 kan Tvisteløsningsnemnda gi helt eller delvis unntak fra reglene om ansatterepresentasjon i forskriften eller aksjelovene dersom reglene "vil medføre vesentlige ulemper eller er uhensiktsmessig for gjennomføring av de ansattes rett til representasjon". Etter bankforskriften § 32 er det ikke noe slikt vilkår.

Representasjonsforskriften § 44 oppstiller mulighet for å inngå tidsbegrenset avtale om unntak fra reglene (det kan ikke avtales unntak fra kravet om kjønnsfordeling). Slik avtale krever ikke godkjenning fra Tvisteløsningsnemnda. Bankforskriften oppstiller ingen midlertidig unntaksadgang, og innføring av en slik mulighet vil dermed innebære større fleksibilitet sammenlignet med tidligere. Finanstilsynet mener imidlertid at dette er hensiktsmessig, gitt innstramningen i adgangen til å få innvilget unntak for øvrig, og bemerker at en slik fleksibilitet kan være praktisk for å avlaste organet som behandler unntakssøknader.

Ved overgang fra bankforskriften til representasjonsforskriften vil finansforetak i konsern eller gruppe knyttet sammen gjennom eierinteresser eller felles ledelse, og som ikke oppfyller vilkårene for å inngå avtale etter § 42, få mulighet til å søke nemnda om "særlige ordninger for konsernet eller gruppen", jf. representasjonsforskriften §§ 49-51. Også foretak som ikke er finansforetak vil kunne inkluderes i slik særlig ordning, jf. at finansforetaksloven § 8-4 fjerde ledd og 8-15 sjette ledd omtaler "foretak" i "konsern" eller en annen gruppe foretak som er knyttet sammen gjennom eierinteresser eller felles ledelse (dvs. ikke begrenset til finansforetak og finanskonsern).

Ansatterrepresentasjon i generalforsamlingen

Ansattes rett til representasjon i generalforsamlingen i sparebanker har dels historiske årsaker. Ved bankdemokratiseringen i 1977 ble representantskapet i forretningsbankene tillagt en betydelig myndighet som øverste organ. Videre ble det bestemt at dette organet også skulle bestå av medlemmer oppnevnt av og blant de ansatte. For sparebanker (som ikke hadde organet representantskap) ble det bestemt at de ansatte skulle få representasjonsrett i generalforsamlingen, som var sparebankenes øverste organ.

Ved en lovendring i 1990 ble reglene om sammensetningen av representantskapet i forretningsbankene endret, og representantskapets myndighet som forretningsbankens øverste organ ble tilbakeført til generalforsamlingen, jf. NOU 1998:14 Finansforetak m.v. side 90.

I forslag til ny finansforetakslov la Banklovkommisjonen stor vekt på å samordne reglene om styrende organer i finansforetak, se NOU 2011:8 Bind B s. 752. Representantskapet som obligatorisk organ ble følgelig foreslått fjernet. Banklovkommisjonen foreslo videre å ikke videreføre § 8c i sparebankloven, som oppstilte krav om ansatterrepresentasjon i generalforsamlingen. Banklovkommisjonen mente at den enkelte sparebank i stedet burde kunne vedtektsregulere sammensetningen av generalforsamlingen, ettersom sparebanker kunne ha svært ulik størrelse, samfunnsfunksjon og regional/kommunal tilknytning.

Ovennevnte forslag ble vedtatt med finansforetaksloven. Videre ble foretaksforsamlingen innført som et mellomliggende organ mellom generalforsamlingen og styret.

For sparebanker fremgår det imidlertid av finansforetaksforskriften § 8-1 tredje ledd at en firedel av medlemmene og varamedlemmene til generalforsamlingen skal velges av og blant de ansatte i banken. Tilsvarende krav om ansatterrepresentasjon i foretakets øverste organ finnes ikke for andre typer finansforetak.

Forskjellene mellom sparebanker og forretningsbanker har i den senere tid blitt redusert, og utviklingen har gått i retning av at større sparebanker yter de fleste av de tjenester som forretningsbanker utfører, samtidig som de minste forretningsbankene ikke skiller seg vesentlig fra den virksomheten sparebanker av tilsvarende størrelse driver. Videre har sparebanker adgang til å utstede egenkapitalbevis, jf. finansforetaksloven §§ 10-9 følgende, og eiere av egenkapitalbevis har rett til å bli representert i generalforsamlingen, jf. finansforetaksloven § 10-11.

Ordningen med ansatterrepresentasjon i generalforsamlingen i sparebanker er imidlertid en innarbeidet ordning, og Finanstilsynet oppfatter at det faller utenfor oppdragets rammer å vurdere hvorvidt finansforetaksforskriften § 8-1 tredje ledd bør endres eller oppheves.

7. Økonomiske og administrative konsekvenser

Finanstilsynet kan ikke se at de foreslåtte lov- og forskriftsendringene vil medføre vesentlige økonomiske og administrative konsekvenser. Forslaget vil innebære en oppdatering av valgreglene i tråd med gjeldende lovgivning for finansforetak, og det vil fastsettes regler om fremgangsmåten ved valg av ansatterrepresentanter for finansforetak som p.t. ikke er omfattet av slike regler. Videre vil reguleringen bidra til å samordne valgreglene med det som i dag gjelder for aksje- og allmennaksjeselskaper gjennom representasjonsforskriften.

Forslaget innebærer flytting av myndighet til å behandle valgklager og unntakssøknader fra Arbeids- og sosialdepartementet til Tvisteløsningsnemnda.

8. Forslag til lov- og forskriftsendringer

Forskrift 23. desember 1977 om de ansattes rett til representasjon i sparebankenes og forretningsbankenes styrende organer foreslås opphevet.

I forskrift 24. august 2017 om de ansattes rett til representasjon i aksjeselskapers og allmennaksjeselskapers styre og bedriftsforsamling mv. gjøres følgende endring:

§ 2 første ledd skal lyde:

Aksjelovens bestemmelser om ansattes rett til representasjon i styre og bedriftsforsamling gjelder for alle aksjeselskaper, med unntak av selskaper som driver forlegging av aviser og formidling av nyheter og annet stoff til presse, kringkasting mv. (nyhetsbyråer).

I lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern gjøres følgende endring:

§ 8-2 nytt tredje ledd skal lyde:

Allmennaksjeloven § 6-11 a gjelder tilsvarende for valg av ansattrepresentanter til generalforsamlingen i foretak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.

Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

I forskrift 9. desember 2016 om finansforetak og finanskonsern (finansforetaksforskriften) gjøres følgende endringer:

§ 8-2 nytt fjerde ledd skal lyde:

Tredje ledd gjelder ikke for valg av medlemmer og varamedlemmer til generalforsamlingen som velges av og blant de ansatte.

Ny § 8-3 skal lyde:

§ 8-3. Ansattes rett til representasjon i generalforsamlingen

Forskrift 24. august 2017 nr. 1277 om de ansattes rett til representasjon i aksjeselskapers og allmennaksjeselskapers styre og bedriftsforsamling mv. (representasjonsforskriften) kapittel I, III, IV, VII og VIII, med unntak av §§ 20 første ledd, 41, 43, 53 og 54, gjelder tilsvarende for valg av medlemmer og varamedlemmer til generalforsamlingen som velges av og blant de ansatte så langt reglene passer. For sparebanker gjelder heller ikke § 18.

I tillegg til begrensningene som følger av representasjonsforskriften § 8 og 9, er ikke ansatte i kontrollfunksjoner, jf. finansforetaksloven § 13-5 andre ledd, valgbare.

Dersom et medlem av generalforsamlingen eller et varamedlem blir valgt til medlem eller varamedlem i styret, opphører vervet i generalforsamlingen.

Ny § 8-4 skal lyde:

§ 8-4. Ansattes rett til representasjon i styret

Forskrift 24. august 2017 nr. 1277 om de ansattes rett til representasjon i aksjeselskapers og allmennaksjeselskapers styre og bedriftsforsamling mv. (representasjonsforskriften) kapittel I, III, IV, VII og VIII, med unntak av §§ 20 første ledd, 41, 43, 53 og 54, gjelder tilsvarende for valg av medlemmer, observatører og varamedlemmer til styret som velges av og blant de ansatte så langt reglene passer.

I tillegg til begrensningene som følger av representasjonsforskriften § 8 og 9, er ikke ansatte i kontrollfunksjoner, jf. finansforetaksloven § 13-5 andre ledd, valgbare.

Ny § 8-5 skal lyde:

§ 8-5. Ansattes rett til representasjon i foretaksforsamlingen

Forskrift 24. august 2017 nr. 1277 om de ansattes rett til representasjon i aksjeselskapers og allmennaksjeselskapers styre og bedriftsforsamling mv. (representasjonsforskriften) kapittel I, V, VII og VIII, med unntak av §§ 38 første ledd, 41, 43, 53 og 54, gjelder tilsvarende for valg av medlemmer og varamedlemmer til foretaksforsamlingen som velges av og blant de ansatte så langt reglene passer.

I tillegg til begrensningene som følger av representasjonsforskriften § 26 og 27, er ikke ansatte i kontrollfunksjoner, jf. finansforetaksloven § 13-5 andre ledd, valgbare.

Ny § 8-6 skal lyde:

§ 8-6 Foretaksforsamlingens valg av medlemmer til styret

Representasjonsforskriften kapittel VI gjelder tilsvarende for foretaksforsamlingens valg av medlemmer og varamedlemmer til styret.

Nåværende §§ 8-3 til 8-5 blir ny §§ 8-7 til 8-9.

For Finanstilsynet

Ole-Jørgen Karlsen
seksjonssjef

Astrid Rindal
rådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.